

NYHET
KNALLSTILIG

Årsrapport 2025

 Graminor

Utvikling av plantesorter for norsk og nordisk klima

Innhold

Samfunnsoppdrag og bærekraft.....	4		
Samfunnsoppdrag	4		
Bærekraft.....	4		
Styreleder har ordet.....	5		
Finansiering av speed breeding anlegg			
– et gjennombrudd for norsk planteforedling	6		
Marked og rammevilkår 2025	8		
Såkorn.....	8		
Engvekster.....	9		
Potet.....	9		
Frukt og bær	10		
Produksjon	11		
Foredlingsprogrammene 2025.....	12		
Bygg	12		
Offisiell verdiprøving og godkjenning	12		
Godkjente sorter	12		
Samarbeid	12		
Marked og rammevilkår	12		
Generelt	12		
Hvete.....	13		
Resultater 2025.....	13		
Offisiell verdiprøving og godkjenning	13		
Godkjente sorter	13		
Samarbeid	13		
Marked og rammevilkår	14		
Vårhvete.....	14		
Høsthvete	16		
		Havre.....	17
		Offisiell verdiprøving og godkjenning	17
		Godkjente sorter	17
		Samarbeid	17
		Marked og Rammevilkår	17
		Generelt	19
		Engvekster.....	19
		Offisiell verdiprøving og godkjenning	19
		Godkjente sorter	19
		Samarbeid	19
		Poteter	19
		Offisiell verdiprøving og godkjenning	19
		Godkjente sorter	20
		Samarbeid.....	20
		Marked og rammevilkår	20
		Generelt	20

Frukt & bær.....	21		
Eple.....	21		
Bringebær	21		
Jordbær.....	22		
Proteinvekster.....	22		
Samarbeid	24		
Marked og rammevilkår	24		
Forskning, utvikling og innovasjon	25		
SpeedWheat og fremtidens			
plantebredning i Graminor.....	25		
Forskningsprosjekter med deltagelse			
fra Graminor 2025	26		
Eierskap i andre selskaper	27		
Bjørke Eiendom AS.....	27		
Njøs frukt- og bærsepter AS	27		
Sagaplant AS.....	27		
		Medarbeidere og organisasjon	28
		Ytre miljø.....	28
		Personalet	28
		Resultat	29
		Graminor AS Resultatregnskap.....	30
		Graminor AS Balanse	31
		Noter.....	33
		Resultat Graminor 2025 Prosjektspesifikasjon.....	40
		Styrets årsmelding	42
		BDO – uavhengig revisors beretning	45

Samfunnsoppdrag og bærekraft

Samfunnsoppdrag

Graminor AS er ansvarlig for utvikling av plantesorter til jord- og hagebruksnæringen i Norge tilpasset norske og nordiske vekstforhold. Dette innebærer å utvikle norske plantesorter, representere utenlandske plantesorter og produksjon av prebasis.

Graminor produserer norsk prebasis av korn (såkorn) og engvekster (såfrø). Overhalla klonavlssenter produserer prebasis av settepoteter. Sagaplant utgangsmaterialet av frukt og bær.

En viktig del av vår oppgave er å skape samfunnsmessig merverdi i form av økt matproduksjon basert på norske ressurser. Graminor drives fra Bjørke forsøkgård ved Hamar.

Bærekraft

Bærekraft er innlemmet i Graminor sin kjernevirksomhet og samfunnsoppdrag. Graminor skal bidra til norsk og nordisk matsikkerhet og beredskap ved å delta i å sikre en fremtidig klimatilpasset og livskraftig norsk matproduksjon. I dette inngår å være en viktig støttespiller for den norske bonden.

Vi jobber og bidrar spesifikt til FNs bærekraftsmål nummer to, som går på matsikkerhet, bedre ernæring og fremme et bærekraftig landbruk. I dette inngår også vårt arbeid for ivaretagelse og utvikling av genetisk mangfold. Dette skal oppnås med utgangspunkt i en ansvarlig drift som i minst mulig grad har negativ påvirkning på miljø og mennesker. Vi er opptatt av vår rolle rundt bevaring av naturmangfold og biodiversitet.

Åpenhetsloven er en norsk lov som skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester. Loven er et bærekraftstiltak i forretningsvirksomhet og med det en del av Graminor sin bærekraftsstrategi som er åpent tilgjengelig på selskapets nettside.

2 UTRYDDE
SULT

Styreleder har ordet

Det var med stor ydmykhet jeg overtok ansvaret som styreleder i Graminor våren 2025, etter Hans Frode Kielland Asmyhr sin mangeårige innsats for selskapet. Ikke minst dreier dette seg om dyp respekt for samfunnsoppdraget og kompetansen Graminor forvalter.

Noe av det første jeg observerer som ny i min rolle er at jeg kommer inn i en bedrift der tingene er på stell. Det være seg faglig og administrativt så vel som det fysiske i form av bygg, anlegg og arealer. Det er også en kultur preget av sterk identitet og engasjement for samfunnsoppdraget. Alt dette er viktige forutsetninger i møte med årene vi har foran oss. En framtid som garantert vil by på muligheter, men ventelig også utfordringer.

I det store bildet så er trolig den mest presise spådommen om framtida at usannsynlige ting vil skje. Globale utviklingstrekk med ustabilitet, eskalerende geopolitisk usikkerhet og klimaendringer understreker derfor viktigheten av å trygge vår egen matsikkerhet og vår nasjonale beredskap. Dette er også en grunnleggende premis for bærekraften i norsk matproduksjon og det norske jordbrukssystemet. I dette overordna perspektivet er det åpenbart at Graminor sin samfunnsrolle og betydning for norsk matproduksjon blir enda viktigere framover.

Økt selvforsyning er et viktig politisk mål for norsk jordbruk, symbolisert med tallene 50-70-90: 50 % av totalt kaloriforbruk, 70 % av råvarene i norsk kraftfôr og 90 % av matmelet. Ambisiøse mål, som representerer store muligheter for hele verdikjeden. Optimalt plantesortsmateriale er et viktig grunnlag for nå målene, definert ut fra markedene og kundenes behov og preferanser. Markeder som vil stille mer differensierte og presise krav for å ivareta konkurranseevne og verdiskapingen i norsk matproduksjon. Forsterket av klimaendringer og

dyrkingsforhold som gir behov for raskere tilpasninger i sortsmateriale.

For Graminor, ja egentlig for norsk planteforedling sin framtid, så er det derfor en viktig milepæl at bevilgningene som sikrer det nødvendige teknologiske løftet i virksomheten endelig falt på plass på slutten av året. *Speed breeding* gir nye muligheter, og setter oss i stand til å ivareta de behovene norsk jordbruk vil ha framover bedre.

Strategisk plan er revidert. Utover den løpende ordinære virksomheten, så vil naturligvis etableringen av speed breeding kreve betydelig innsats i 2026 og videre framover. Vi skal også jobbe med den økonomiske robustheten i virksomheten. Med risiko og sårbarhetsanalyse som viktig stikkord. Det skal også gjøres en vurdering av tilpasninger og prioriteringer i foredlingsprogrammene i lys av de politiske ambisjonene for norsk jordbruk og behovene til aktørene i matverdikjeden.

«I sum kan vi se tilbake på 2025 som et produktivt og godt år for Graminor, faglig så vel som økonomisk.»

I sum kan vi se tilbake på 2025 som et produktivt og godt år for Graminor, faglig så vel som økonomisk. Med en omsetning på over 100 millioner NOK for første gang i Graminor sin historie.

Jeg vil derfor takke våre ansatte for stort engasjement og god innsats i 2025. Dette er helt avgjørende for at Graminor kan ivareta den viktige rollen vi har for norsk landbruk.

En særskilt takk til alle som har bidratt til å sikre en framtidig rett planteforedling i Norge, gjennom støtten til etableringen av speed breeding i Graminor.

Helt til slutt, – en stor takk til alle våre samarbeidspartnere. Graminor ser fram til fortsatt felles innsats for en konkurransedyktig og bærekraftig norsk matsektor – på norske hender – der matsikkerhet og nasjonal beredskap er vårt langsiktige samfunnsbidrag.

Nils Vagstad, Styreleder

Finansiering av speed breeding anlegg – et gjennombrudd for norsk planteforedling

I desember 2025 nådde Graminor et viktig strategisk mål da finansieringen av et nasjonalt speed breeding-anlegg ble avklart. Dette markerer **et betydelig løft for norsk planteforedling**. Et konkret og målrettet tiltak for å styrke norsk selvforsyning og matberedskap, i møte med klimaendringer og økt geopolitisk usikkerhet.

Finansieringen er et resultat av et bredt samarbeid mellom landbrukets parter, myndigheter og finansielle aktører. Grunnfinansieringen ble besluttet gjennom jordbruksavtalen i mai 2025. Landbruksdirektoratet, via Landbrukets utviklingsfond (LUF), har tildelt Graminor inntil 14 millioner kroner til etablering av speed breeding-anlegg. I desember 2025 fattet også Omsetningsrådet et positivt vedtak der de åpnet for å bevilge inntil 15 millioner kroner fra fondet for korn, til finansiering av speed breeding-anlegget. Midlene skal komme fra omsetningsavgiften, og er i samsvar med etablerte prinsipper for bruk av slike midler til langsiktig avls- og foredelingsarbeid i norsk landbruk. Vedtaket fra Omsetningsrådet var avgjørende for å sikre finansiering av satsingen. I tillegg bidro Sparebank 1 Østlandet med 5 millioner kroner i samfunnsmidler til finansiering av anlegget. Samlet innebar dette at Graminor ved utgangen av 2025 hadde finansiering av investeringen på totalt 30 millioner (2024 kroner). Innlandet fylkeskommune har gjennom hele prosessen støttet prosjektet og er også positive til å bidra finansielt.

Speed breeding er en plattform som gjør det mulig å øke antall generasjoner per år, ved hjelp av kontrollerte vekstforhold i vekstkamre, moderne laboratorieteknologi og avanserte analysemetoder. Med tradisjonell kornforedling, tar det i dag 12–15 år fra kryssing til ferdig sort. Mens med speed breeding kan utviklingstiden reduseres til

«Satsingen representerer et konkret og langsiktig bidrag til å styrke norsk selvforsyning og matneredskap.»

om lag 8 år – en tidsbesparelse på 4–5 år. Dette gir raskere genetisk framgang og økt evne til å møte utfordringer knyttet til klima, sykdommer og agronomiske forhold. Hurtigere utvikling av nye plantesorter vil også gi mulighet for å raskere kunne tilpasse egenskaper i tråd med markedsbegrep og forbrukerpreferanser.

For den norske bonden vil satsingen bety raskere tilgang til nye, mer robuste og høyt ytende plantersorter som er bedre tilpasset norske vekstforhold. Norske sorter har allerede en høy markedsandel innen kornproduksjon, noe som viser at norsk genetikkk gir best resultater under norske dyrkingsforhold. Med speed breeding styrkes dette ytterligere. Metoden forventes å gi størst effekt i hvete og utvikling av mathvetesorter med tanke på avlingssikkerhet, markedsbehov, kvalitet, økonomi og bærekraft i norsk landbruk.

Satsingen representerer også et konkret og langsiktig bidrag til å styrke **norsk selvforsyning og matberedskap**. Klimaendringer, økt ekstremvær og mer sårbare internasjonale forsyningslinjer gjør det stadig viktigere å sikre nasjonal kapasitet til

å utvikle eget plantemateriale. Speed breeding-anlegget vil gi Norge økt handlingsrom og bedre forutsetninger for stabil matproduksjon, også i fremtiden.

Med finansiering på plass i desember 2025, har Graminor lagt grunnlaget for et nasjonalt anlegg med stor betydning for hele verdikjeden i landbruket. Satsingen styrker Graminors rolle som et sentralt virkemiddel i gjennomføringen av landbrukspolitikken og i arbeidet for økt selvforsyning, bedre beredskap og et mer robust matsystem. Så snart vi har penger på konto, starter vi arbeidet med detaljplanlegging av bygg med innhold. Vi håper å kunne sette spaden i jorda i løpet av 2026.

Marked og rammevilkår 2025

Såkorn

Etter to utfordrende sesonger var sesongen 2025 bedre på Østlandet. Spesielt bygg ga store avlinger. Dette innebærer at kvaliteten på såkornet som skal sertifiseres er høstet med en bedre kvalitet i 2025, enn foregående sesonger. I Midt-Norge var sesongen imidlertid svært utfordrende med våte forhold fra våren, etterfulgt av varme.

Til tross for en bedre sesong på Østlandet i 2025, vil det være behov for import av såkorn av havre og vårhvete for å dekke etterspørselen.

Prognosene for sesongen 2026 viser at vårhvetearealet kommer til å øke. Økningen i vårhvetearealet ser ut til å gå mest på bekostning av arealet med 6r-bygg. Arealet med 2r-bygg er estimert til å øke noe. Totalt er det forventet at byggarealet går ned.

Tall fra Felleskjøpet Agri, Felleskjøpet Rogaland Agder, Stand Unikorn og Graminor sitt salg av prebasis, viser en omsetning på 64 503 tonn sertifisert såkorn i kalenderåret 2025. Dette er en høy omsetning og må ses i lys av sesongen 2024 og 2025 samlet. 2024 var en krevende sesong, som resulterte i en relativt stor omsetning i 1. halvår 2025, på grunn av lengre tid på å få hvert parti gjennom såkornproduksjonen. Sesongen 2025 gav en bedre råvare inn i såkornproduksjonen, samt en raskere produksjon, med et mer normalt salg i 2. halvår 2025.

For å dekke behovet for såkorn, var det etter 2024 sesongen igjen behov for ekstraordinær import. Dette gjenspeiles i en høy importandel på 17,7 % i 2025.

«Det er gledelig at markedsandelene i vårhvete har økt sammenlignet med tidligere år.»

Høsten 2025 ble det etablert et stort areal med høsthvete. Lizzie er nå den største mat høsthvete-sorten. Rotax er største førsort.

Graminor sine markedsandeler i 2025 var 10,4 % i 2r-bygg, 93,3 % i 6r-bygg, 82,1 % i havre og 70,9 % i vårhvete.

Det er spesielt gledelig at markedsandelene i vårhvete har økt i forhold til tidligere år. Betong (kl. 2) er største sort med 36,2 %, etterfulgt av Festus (kl. 3) med 22,8 %.

I 2r-bygg er det Torgeir som bidrar til markedsandelen. Bredo er største 6r-byggsort med 43,5 % av markedet. I havre er Ridabu den største sorten med en markedsandel på 27,4 %.

I utlandet er det solgt 5 130 tonn sertifisert såkorn av Graminor sine sorter. Det er en nedgang fra 7 490 tonn i 2024. Finland er det viktigste markedet utenfor Norge med 4 600 tonn. Nedgangen i salget utenlands skyldes i all hovedsak en nedgang i salget i Finland, grunnet begrenset tilgang på sertifisert såkorn etter en utfordrende 2024 sesong. Det er estimert en økning i salget av våre sorter i Finland i 2026. Økningen er estimert spesielt for havre, hvor både Erika og Hanstad er på vei inn i det finske markedet.

I Sverige ble Torgeir oppformert for første gang i 2025.

Engvekster

Salget av norskprodusert sertifisert engvekstfrø endte i 2025 på 1 906 tonn. Dette er en økning på 217 tonn fra 2024, like bak toppårene 2017 og 2018.

Over flere år har timotei sin andel av totalt omsatt volum gått ned fra 59 % i 2020 til 50 % i 2025. Statistikken viser at omsetningen av flerårig raigras øker, samt at interessen for strandsvingel har økt de siste årene.

Total omsetning av Graminor sine engvekstsorter i Sverige, Finland og Baltikum gikk ned, sammenlignet med 2024. En hovedforklaring er tilgang på frø etter to utfordrende sesonger i Sverige. For 2026 er det planlagt frøhøst av et rekordstort areal av Graminor sine engvekstsorter utenlands. De viktigste sortene er timotei Liljeros og Gunnar, engsvingel Vestar og rødkløver Gandalf. Frø av Gandalf er i 2025 høstet for første gang i Sverige, og på vei inn i det svenske markedet.

Potet

2025 ble et nytt godt år for omsetningen av sertifisert norsk settepotet med et volum på 12 299 tonn. Dette er ny omsetningsrekord, og en økning på 9,7 % fra 2024. Det er estimert en fortsatt økning i omsetningen av sertifisert settepotet i 2026 som et resultat av omleggingen fra krone-toll til prosenttoll i 2024.

Det har i 2025 vært ekstra fokus på utprøving av egnede sorter for norsk produksjon av bakepotet, for å øke produksjonen. Arbeidet vil fortsette i 2026. Per i dag er det en overgangsordning med nedsatt tollavgift for bakepotet frem til 31. august 2026 på grunn av begrenset norsk produksjon.

Frukt og bær

Det norske markedet for frukt-treproduksjon er bortimot ikke-eksisterende. Det aller meste av frukttrær blir importert fra Nederland og Belgia. De frukt-trærne som blir produsert i Norge er i all hovedsak til småhagemarkedet.

Innen bær ser man en stor planteimport i jordbær, først og fremst fra Nederland. Det importeres en del langskuddplanter av bringebær. Etterspørselen etter bærplanter går ned på bakgrunn av den vanskelige situasjonen med å skaffe bærplukkere.

I tillegg til at det er en økning i produksjon i tunnel i forhold til friland. Bærplanteomsetningen domineres av Norgro, mens det er en liten håndfull av importører av frukttrær.

For Graminor sine bringebærsorter var det i 2025 omtrent en dobling av plantesalget sammenlignet med tidligere år. Økningen skyldes i stor grad økt interesse for, og salg av, Ninni.

2025 viser også en økning i salget av Graminor sine jordbærsorter i forhold til tidligere år. Spesielt Nobel har bidratt til økt salg i 2025.

I utlandet hadde pæresorten Celina sitt beste år siden 2017 med 218 192 solgte trær fordelt på Chile, Australia, Sør-Afrika og Europa.

Produksjon

I prebasisproduksjonen merkes også 2025 som en bedre sesong enn de to foregående på mange områder. En stor utfordring i 2025, spesielt i 2r-bygg, har imidlertid vært naken sot. Som en følge av naken sot, er to av prebasisoppformerin-
gene med 2r-bygg vraket som prebasis. Det innebærer at kun 4 av 6 partier med bygg er høstet som prebasis.

For bygg og havre vil vi klare å oppfylle bestillingene på prebasis til vår 2026. Den økte interessen for vårhvetedyrking gjenspeiles også i bestillingen av prebasis. For både Festus (kl. 3) og Nisse (kl. 2) er bestillingen høyere enn mengden prebasis som er produsert.

I 2025 har Graminor høstet prebasis av 4 havresorter/linjer, 4 byggsorter/linjer og 3 hvetesorter/linjer. Det er totalt 13 prebasispartier korn.

Tilsvarende for engvekster er 5 prebasispartier.

Foredlings- programmene 2025

Bygg

Offisiell verdiprøving og godkjenning

I den offisielle verdiprøvingen testes det i 2025 seks sorter. Av disse er én 6-radslinje og fem 2-radslinjer. Materialet dekker hele testløpet fra første til tredje prøveår, med én linje i tredje år innen hver radtyp, én 2-radslinje i andre år og tre 2-radslinjer i første prøveår. Dette gir et godt bilde av en aktiv og kontinuerlig foredlings- og testportefølje, særlig innen 2-rad.

Samlet sett viser materialet at sortimentet av 6-rad i stor grad er etablert, med begrenset tilfang av nye kandidater, mens utviklingsaktiviteten er betydelig høyere innen 2-rad. Verdiprøvingen omfatter både norsk og utenlandsk foredlingsmateriale, med flere linjer fra Graminor og én linje fra Sejet i Danmark. Dette gir et bredt genetisk grunnlag for videre sortsgodkjenninger og bidrar til å sikre fornyelse og konkurransevne i det framtidige sortimentet.

I tillegg tester vi 2 linjer (en 2-rad og en 6-rad) i det finske offisielle verdiprøving.

Godkjente sorter

Det ble godkjent to sorter toradsbygg i 2025.

- Halvor fra Graminor.
- Arlom fra svenske Lantmännen.

Samarbeid

I 2025 videreførte vi et bredt og godt samarbeid med en rekke ulike partnere. NMBU, NIBIO og NLR er våre viktigste samarbeidspartnere innen felttesting, og inngår også som sentrale partnere i flere forskningsprosjekter. I tillegg deltar andre aktører i forskningssamarbeidet, blant annet Nofima, Norsk Regnesentral, Felleskjøpet, Strand Unikorn og Yara.

For å sikre tilgang til nytt og relevant sortsmateriale samarbeider vi med flere planteforedlingsmiljøer i Europa, blant annet i Tyskland, Danmark, Sverige, Finland, Frankrike, Polen og Østerrike. I 2025 ble samarbeidet utvidet med Western Crop Innovations i Canada, samt materialutveksling med University of Minnesota (UMN), som styrker det genetiske grunnlaget for videre utvikling.

Marked og rammevilkår

Mot slutten av 2025 ble det gjort endringer i regelverket for teknologiloven i EU. Endringene kan få betydning for rammebetingelsene for planteforedling og sortsgodkjenning framover.

Generelt

I 2025 var byggprogrammene involvert i flere pågående forskningsprosjekter med relevans for bygg, sykdomsresistens, kornkvalitet og framtidig produksjon. Dette omfattet prosjektene ProteinBar, Kornverk, BarleyNor (maltbygg) og CeNem, som alle adresserer sentrale problemstillinger knyttet til

råvarekvalitet, foredling og bærekraftig fôr- og matproduksjon. I tillegg deltok vi i Fremtidsfôr og SFI Future Climate, som bidrar med langsiktig kunnskap om genetiske ressurser, klimatilpasning og robuste produksjonssystemer under endrede klimaforhold.

Hvete

Resultater 2025

Graminor er forkortet med GN.

På vårhvete var det ca. 400 egne linjer i forsøk med gjentak. De fleste på tre forsøkslokaliteter.

For høsthvete var det ca. 30 linjer, som er valgt på Bjørke fra tidlige generasjoner tilsendt fra svenske Lantmännen (GNSW-linjer). De var i forsøk med gjentak på tre forsøkslokaliteter.

Offisiell verdiprøving og godkjenning

I 2025 var det 8 vårhvetesorter/linjer, hvorav seks var linjer fra Graminor. Av disse var 2 vårhvetelinjer nye i 2025, begge fra Graminor.

Det var 8 høsthvetesorter og linjer, hvorav to linjer var fra foredlingssamarbeidet mellom Lantmännen og Graminor (GNSW-linjer).

- Fire høsthvetelinjer var nye i sesongen 2025. Én av disse var fra foredlingssamarbeidet mellom Lantmännen og Graminor (GNSW-linje).
- Fire nye høsthvetesorter/linjer ble meldt inn høsten 2025.

Godkjente sorter

Det ble godkjent tre nye vårhvetesorter i 2025.

- Nisse fra Graminor.
- Pompel fra Graminor.
- Helmi fra finske Boreal Plant Breeding Ltd.

Én høsthvetesort ble godkjent i 2025.

- Revolver fra danske Sejet Planteforædling.

Samarbeid

Vi fortsetter samarbeidet med Lantmännen om foredling av høsthvete for nordlige områder i henhold

til avtale, men det ble ikke sendt ut noe nytt materiale i F4 for såing i Norge høsten 2025.

Hveteforedlingsprogrammet tester materiale fra mange utenlandske samarbeidspartnere:

- Vårhvetete: 91 sorter/linjer fra ti foredlere fra seks land.
 - Vårtriticale: 9 sorter/linjer fra to foredlere fra to land.
 - Vårrug: 3 sorter fra tyske KWS.
 - Høsthvetete: 104 sorter/linjer fra fjorten foredlere fra seks land
 - Høsttriticale: 12 linjer fra tre foredlere fra to land.
 - Høstrug: 16 sorter fra fire foredlere fra to land.
- Utprøving av avansert foredlingsmateriale og lovende sorter for det norske markedet skjer i samarbeid med NMBU, NIBIO og NLR.
 - PPP-prosjekt i vårhvetete i samarbeid med SLU, NMBU og nordiske foredlingsfirmaer.
 - Betydelig samarbeid med NMBU og NIBIO i sykdomstesting og forskningsprosjekter.
 - Samarbeid med Nofima og hovedaktørene i møllebransjen om uttesting av nye sorters bakekvalitet.
 - Graminor er med i Matkornpartnerskapet som har som mål å øke andelen norsk hvetete i brødmelet.

Marked og rammevilkår

2025 kan betegnes som et middels år for vårhveteten, mens høsthvetetearealene var relativt små som følge av mye regn og vanskeligheter med å få sådd høsten 2024. En periode med relativt greit modnings- og innhøstingsvær i august, førte til at det var mindre problemer med aksgroing og lave falltall denne sesongen. Avlingene var moderate som følge av perioder med varmt vær på

forsommeren. Bygg ser ut til å tåle slik varme og tørre perioder bedre, og derfor kom bygget relativt gunstig ut økonomisk i forhold til hvetedyrking også denne sesongen. Men over år viser de fleste økonomiske kalkyler at hvetete kommer best ut hvis man lykkes med å oppnå matkvalitet.

For å stimulere til økt mathvetedyrking, ble det gitt ekstra arealtilskudd til hvetetearealer ved siste jordbruksoppgjør. Samtidig ble prisen på mathvetete hevet mer enn prisen på andre kornslag. Det er antakelig grunn til å forvente ytterligere økonomiske stimuli for mathvetedyrking ved kommende jordbruksoppgjør. Med disse grepene håper man å stimulere til dyrking av mer hvetete, og dermed øke norskandelen i brødmelet, samtidig som man unngår overproduksjon av fôrbygg.

Bransjen har fremmet forslag om et nytt pris-klassifiseringssystem som man håper skal føre til en bedre utnyttelse av den norske mathveteten. Det forventes at en god utnyttelse av den norske hvetehøsten både vil være økonomisk gunstig for hvetedyrkerne, men også vil virke motiverende på korndyrkere som ønsker å bidra til norsk matforsyning.

Vårhvetete

Det meste av vårhveteten ble høstet under brukbare forhold denne sesongen. Andelen som har blitt ned-klassifisert til fôr på grunn av lavt falltall eller andre kvalitetsmangler, har vært på et gjennomsnittlig nivå. På grunn av et relativt lavt vårhveteteareal og moderate avlinger, var produksjonen av mathvetete likevel mye mindre enn behovet. Det var en skeiv fordeling av det som ble levert mellom klasser i forhold til hva industrien ønsker. Med en større norsk hveteteproduksjon vil det føre til problemer med å få

*«Betong var den klart største
vårhvetesorten på det norske
markedet i 2025.»*

brukt all den norske hveten til brødproduksjon. Den nye klassifiseringen av mathvetesorter vil antakelig ikke få særlig innvirkning på sortsutviklingen i vårhete. Det er stort sett samme proteinkvaliteter som etterspørres. Det viktigste blir å få fram sorter som tåler vanskelige modnings- og innhøstingsforhold uten at kvaliteten forringes.

Betong var den klart største sorten (34 %) på det norske markedet. Et godt stykke bak fulgte Caress (Lantmännen) (13 %), Helmi (Boreal) (12 %), Festus (11 %) og Mirakel (10). Helmi skiller seg fra de andre sortene ved at den er svært tidlig, mens de andre sortene har en middels veksttid til vårhete å være. Festus kunne tatt en betydelig større markedsandel, men på grunn av noen problemer i oppformeringen av sorten, var det begrenset mengder med såkorn tilgjengelig i 2025. Flere sorter med små markedsandeler var enten rester av sorter på vei ut av markedet eller små partier som er blitt importert for å dekke mangelen på såkorn som vi hadde i 2025.

Høsthete

Også høsten 2024 var det vanskelige forhold for såing av høsthete. For andre året på rad ble det sådd relativt små høstkornarealer, og noen av arealene ble sådd relativt sent. Avlingene var variable, men høsthveten som var godt etablert på høsten gav høye avlinger.

Fôrhvetesortene som er på markedet er svært yterike, og har bra vinterherdighet. Fôrhvetene har derfor økt sine markedsandeler fram til i fjor. For sesongen 2023/24 hadde de to fôrhvetesortene Rotax og Jantarka til sammen 40 % av høsthvete-markedet. I fjor høst var det imidlertid brødhvetesorten Lizzie, som er valgt ut på Bjørke fra foredlingsmateriale i F4 fra svenske Lantmännen, som

var den sorten det ble solgt mest såkorn av (33 %). De to fôrhvetesortene Rotax (Strube) og Jantarka (Danko) hadde markedsandeler på henholdsvis 18 % og 11 %. De gamle brødhvetesortene Kuban og Praktik hang fortsatt med og hadde markedsandeler på henholdsvis 13 % og 7 %.

Det nye prisklassifiseringssystemet vil antakelig få større konsekvenser for sortsetterspørselen for høsthete. For det første vil høsthete med sterk bakekvalitet bli klassifisert etter glutenkvalitet på samme måte som vårhete. For det andre ønsker industrien igjen tilgang på hvet med svakere glutenkvalitet, tilsvarende klasse 5 som vi hadde tidligere. Tilgangen på hvet med svakere glutenkvalitet er tenkt løst med hvis-behov-kontrakter med hvetedyrkere som dyrker de mest attraktive sortene med slik kvalitet. Det er derfor grunn til å vente økt etterspørsel etter sorter med høyt avlingsnivå som fôrsort, men som også har en kvalitet som kan brukes som svak bakehete av bakeindustrien.

«Utfordrende sesonger de tre siste årene har ført til problemer med å dyrke tilstrekkelig norsk såkorn av havre.»

Salget av såkorn av høstrughvete tilsvarte 10 % av høstvetesalget i fjor høst. Dette er en klar nedgang fra tidligere år, etter fôrindustriens ønsker. Den foretrekker fôrhvete framfor rughvete.

Havre

Offisiell verdiprøving og godkjenning

I 2025 var det tre havrelinjer i offisiell verdiprøving.

Det var én GN-linje i andre år i 2025 (GN20143)

Det var én linje fra Saatzuch Edelhof i Østerrike (SEF 92-19 SH)

Det var én GN-linje i første år i 2025 (GN21213)

Godkjente sorter

Det ble godkjent to havresorter i 2025.

- Hanstad i Norge.
- Maila i Finland.

Samarbeid

Vi samarbeider med NLR, NIBIO og NMBU i feltforsøk, utveksling av erfaringer og utstyr og delvis datautveksling. I tillegg har vi flere prosjektpartnere i ulike forskningsprosjekt.

Marked og Rammevilkår

Utfordrende sesonger de siste tre årene med forsummertørke, mye nedbør under innhøstingen og høy Fusarium-smitte, har gjort det utfordrende å dyrke tilstrekkelig med såkorn til havre. Dette har medført et stort behov for import av andre sorter enn de som står oppført på norsk sortliste. Importen gir økt risiko ved havredyrking, fordi sortene ikke er foredlet for våre norske vekstforhold.

*«Veldig tidlig snøsmelting
og lite regn på våren, førte
til rekordtidlig våronn.»*

Generelt

Sesongen 2025 var preget av veldig tidlig snøsmelting og lite regn på våren. Det førte til en rekordtidig våronn. Regnet kom tidsnok, slik at ikke plantene led for mye av tørking. I overgangen juni/juli ble det veldig varmt i flere uker. Kombinasjonen av tidlig våronn og varm midtsommer gjorde at havren ble tidlig moden, noe som negativt påvirket avlingsnivå og kvalitet. Lite regn i innhøstingen var positivt for å unngå videre forringing av kvaliteten. Det har vært rapportert høye nivåer av mykotoksiner hos gårdbrukere. Det har også blitt rapportert om fritflueangrep hos såkornprodusenter i havre. Totalt sett påvirker dette såkornkvalitet og mengde for 2026 negativt.

Engvekster

Offisiell verdiprøving og godkjenning

Det var 23 sorter i verdiprøving i 2025. Av disse er det to raisvingelsorter som er ferdigtestet i 2025, mens resten fortsetter i testingen i årene framover.

Fordelingen av de 23 sortene på arter er som følger: sju engelsk raigras (fem tetraploide sorter og to diploide sorter), to hvitkløver, tre raisvingel, sju rødkløver (fire tetraploide sorter og to diploide sorter) og fire timotei.

Godkjente sorter

Verdiprøvingresultater fra 2025 er ikke klare enda. I 2024 var det ingen sorter som ble ferdigtestet.

Når det gjelder DUS-test så var det 12 sorter i testing i 2025. Fordelingen på arter er som følgende: to bladfaks, én engelsk raigras (tetraploid), fem engsvingel, én hvitkløver, én luserne og to timotei.

Av disse er det ni sorter som ble ferdig testet i 2025, og fire ble godkjent og skal komme på sortslista i løpet av 2026 (én bladfaks, én engelsk raigras, én hvitkløver og én luserne).

Samarbeid

Feltforsøk gjennomføres i samarbeid med NIBIO og NLR for å kunne teste i ulike regioner. Andre samarbeidspartnere i 2025 var NMBU, Felleskjøpet Agri, Strand Unikorn, Norsk Frøavlerlag, NordGen, Lantmännen (Sverige), Lantmännen Agri Oy (Finland), Castel Agri (Sverige) og DLF (Danmark).

Poteter

Graminor øker innsatsen i foredlingsprogrammet for potet for å styrke sotsutviklingen med ekstra fokus på å implementere bredere sykdomsresistens i kommende seleksjoner. Markør assistert seleksjon bidrar videre til at foredlingen av nye sorter kan gjøres mer presist og målrettet. Det er ulike segmenter – som mat, chips, pommes frites osv. – i potetmarkedet som har ulike krav til egenskaper for potetsorter. Med klimaendringene vil forskning og utvikling av nye sorter bety enda mer i fremtiden.

Offisiell verdiprøving og godkjenning

I potetprogrammet er det en halvtidlig, rød matpotet linje som er ferdig i verdiprøving og DUS-test, og klar for vurdering av plantesortnemnda i mars 2026.

Det er én linje som er ferdig med andre året i verdiprøving (tar tre år) og én linje er ferdig med første år verdiprøving. Det blir meldt inn fem nye linjer som går inn i første året i verdiprøving i 2026.

Det ble importert fire nye sorter fra utenlandske foredlere i 2025, herav to chipssorter og to til pommes frites-markedet. I tillegg er det innvilget ytterligere import av fem sorter til matmarkedet som er på vei.

Godkjente sorter

For 2025 ble én ny sort godkjent på den norske sortslista.

- Eir (GA11.12.023.008) er en halvtidlig og tørråtesterk sort som vi håper finner plass på markedet.

Samarbeid

De viktigste norske samarbeidsinstitusjonene i potetforedlingsprogrammet er NIBIO og Norsk Landbruksrådgivning. Vi har tett samarbeid med disse aktørene for testing og utprøving av egne sorter/linjer. Det er også et utstrakt samarbeid med utenlandske sortsforedlere, spesielt i Nederland, men også i Danmark, Tyskland, Storbritannia og Frankrike. For innspill fra markedet er det etablert flere arbeidsgrupper med relevante aktører, som vurderer og gir råd om valg og utprøving av nye sorter.

Marked og rammevilkår

Undset har fått fotfeste i matmarkedet og gitt gode resultater så langt. I tillegg blir sorten testet både til bakepotet og som ferskpotet. Det blir spennende å følge Undset videre.

Den nye chipssorten Eggen har tatt et lite jafs på markedet. Eggen er spesielt gjerrig på gjødsel, og gir god avling og fin chipskvalitet med mindre innsats enn sammenlignbare sorter. Dette er god bærekraft, som vi håper markedet fortsetter å verdsette fremover.

Høsten 2024 ble det innført et nytt tollregime for potet, fra kronetoll til prosenttoll. Tollregimet medfører større behov for norsk potetproduksjon i flere segmenter, og dermed et økende behov for sertifisert settepotet i tiden fremover. Det er særlig innenfor markedssegmentene bakepotet og småpotet at utviklingen er størst, men hele markedet vil få et løft fremover som følge av disse endringene.

Det ble rekord i omsetning av sertifisert settepotet i 2025. Omsetningen endte på hyggelige 12 299 tonn, som er en økning på nærmere 10 % fra året før. Vi planlegger for en ytterligere økning i salget av sertifisert settepotet, og forventer en økning på omtrent 25 % i løpet av neste treårsperiode. Vi rigger resten av prebasis og sertifisert avl for å ta hånd om en økende settepotetproduksjon fremover.

Generelt

Vekstsesongen 2025 startet veldig godt for vår del. Frem til starten av juli hadde vi tilnærmet optimale forhold for vekst og utvikling. Stort sett hele juli var preget av sterk varme og tørkeperiode. Varmen gjorde at veksten stoppet helt opp. Selv med en jevn vanning så hadde poteten nok med å holde seg i live. Resten

av sesongen var preget av stort tørråtepress kombinert med mer ustabil vær. Vi fikk høstet alle feltene greit. Nå som vi har sortert igjennom alle kvalitetsfelt, er det gledelig å se at kvaliteten også ser bra ut til tross for tørkestresset midt på sommeren.

Åpen Potetdag på Graminor var vellykket med godt besøk og mye fin potetprat. Vi har også deltatt på ulike potetarrangementer og feltvandring i regi av NLR og NIBIO. Samt besøkt alle feltvervene hvor vi har testing av nye sorter.

Frukt & bær

Eple

Eple er den største kulturen på Njøs, både i areal og faglig omfang. Den genetiske basen omfatter ca. 385 sorter og seleksjoner, inkludert mandatsorter som Norge har særskilt ansvar for å ta vare på.

I 2025 har arbeidet vært rettet mot evaluering og videre prøving av seleksjoner i første- og videreprøving, samt til oppfølging av sorter i ekstern utprøving i samarbeid med produsenter, pakkerier og forskingsmiljøer. Det er sluttselektert i ett frøplantefelt og 16 seleksjoner derifra er tatt videre til førsteprøving. Flere av disse seleksjonene har rødt fruktkjøtt. En ny sort, Senit, er i DUS-test som en del av prosessen med å få rettsbeskyttet sorten. Resultatene fra PhD-prosjektet QAPPLE er tatt aktivt i bruk for å styrke presisjonen i seleksjonsarbeidet, særlig knyttet til lagringsevne og spisekvalitet.

Bringebær

Bringebærprogrammet har hatt høy aktivitet i 2025, både innen foredling, plantehelse og internasjonalt prosjektarbeid. I 2024 ble frøplantefelt fra 2020 avsluttet og 28 seleksjoner videreførte.

Tre seleksjoner og sortene Agat, Anitra, Ninni og Duo er til utprøving. Ninni har utmerket seg som sykdomssterk med særlig god smak og holdbarhet, og har vekt internasjonal interesse som en lovende sort til langskuddproduksjon. En stor nederlandsk frukt- og grønnsaksgrossist vil nå prøve denne sorten videre inn i sitt system. I 2025 ble det kryssset en større serie med mål om å avle fram sorter med resistens mot rød rotråte.

Njøs leder flere prosjekter. Blant annet PPP BERRIES (2024–2026) med nordisk-baltisk partnerskap, der 200 sorter er genotypa og fenotypa, og AskimBær der Graminor sine bringebærsorter blir prøvd som råstoff for syltetøy og saft. Gjennom prosjektet RoboRasp har vi sørget for en forsøks-fasilitet med langskuddplanter i tunnel til bruk for prosjektet FutuRaPS (ledet av HVL), som har fokus på automatisert dyrking og robotisering. Den genetiske basen i bringebær ble reetablert med rent materiale i nytt insektstett hus. Et speed breeding-opplegg blir nå prøvd ut i denne arten.

Graminor har vedtatt å avslutte bringebærfor-edlingen, med mindre en alternativ finansiering kommer på plass.

Jordbær

Jordbærforedlingen er videreført i tett samarbeid med Graminor, med 50 seleksjoner i felt på Njøs og Bjørke, og 6000 i frøplantefelt på Njøs. Tre seleksjoner og sorten Snorre har vært til prøving på friland. Fem seleksjoner har vært til prøving hos Genson (tunnel), hvor bare én av de fem har gått videre. Etter lovende resultater også denne sesongen, er det bestemt at seleksjonen GN16.097.002 blir sendt til DUS-testing i 2027. FLOWERBERRY og EU-prosjektet BreedingValue ble avsluttet i 2024,

og har gitt grunnlag for genomisk seleksjon og nye redskap for sykdomsresistens og smak. Genson og prosjektet JordbærSmak (NIBIO) har hatt lovende remonterende seleksjoner i prøving i 2024 og 2025.

2025 har vært et overgangs- og forberedelsesår. Grunnlaget for en ny og samlet FoU-satsing innen jordbærforedling fra 2026 ble lagt.

Et sentralt satsingsområde framover er speed breeding. Målet er å redusere utviklingstiden for nye jordbærsorter gjennom dyrking og seleksjon under kontrollerte forhold i tunnelbaserte «table top»-system. I 2025 har NJØS sikret finansiering til etablering av tunneler for speed breeding i jordbær, gjennom støtte fra blant annet Sparebankstiftinga og Grofondet, som del av prosjektet BerryBoost: Speed Breeding i jordbær og bringebær. Jordbær inngår også i pre-breeding-prosjektet PPP BERRIES, som blant annet undersøker den genetiske bakgrunnen for relevante egenskaper i rekonstruert plantemateriale fra kryssing av de to opphavsartene til hagejordbæret (*Fragaria chiloensis* x *Fragaria virginiana*).

Proteinvekster

2025 var den femte sesongen med sortsprøving av erter og åkerbønner i regi av Graminor. Fra og med 2022 har denne sortsprøvinga vært en del av forskningsprosjektet FutureProteinCrop. Prosjektet ble avsluttet ved utgangen av 2025.

I de første sesongene ble resultatene fra forsøkene brukt i vitenskapelige studier, og materialet i prøvinga ble derfor holdt mest mulig konstant. Et hovedformål med prøvinga har vært å identifisere sorter med høy dyrkingsverdi i Norge. Fra og med sesongen 2024 har det blitt gjort et strengere utvalg i materiale med hensyn til hva det kan være aktuelt å markedsføre her

*«En ny eplesort, Senit,
er i DUS-test som en del
av prosessen med å få
rettsbeskyttet sorten.»*

til lands. Resultatene fra forsøkene har derfor blir gjort tilgjengelige for frøforretningene som støtte til deres import og markedsføring. Interessen fra utenlandske foredlere for prøving av nytt, lovende sortsmateriale i Norge har vært stor. Reduksjonen av antall genotyper i prøving, har derfor ikke blitt så stor som planlagt. I 2025 hadde den følgende omfang:

35 sorter av erter fra sju foredlere fra fem land ble prøvd i forsøk med fire gjentak, to med og to uten fungicidbehandling, på to steder.

30 sorter av åkerbønner fra fem foredlere fra fire land ble prøvd i forsøk med fire gjentak, to med og to uten fungicidbehandling, på to steder.

Krysninger til genetiske studier ble gjort i veksthus på vinteren, og foredlingsmateriale er sendt til Nordic Seed for oppformering.

Samarbeid

Utprøving av materialet var koordinert med forsøk på NMBU hvor det samme sortsmaterialet ble prøvd. Vi har hatt et nært samarbeid gjennom sesongen med møter og utveksling av forsøksresultater. Det er også samarbeid med NIBIO og NOFIMA i prosjektet.

Samarbeid, som er innledet med Nordic Seed, er med tanke på kompetanseoverføring og tilgang til foredlingsmateriale av åkerbønner.

Marked og rammevilkår

Perioder med tørke og høye temperaturer gjorde at det bare var de med gode vanningsmuligheter som var fornøyde med avlingene av erter og åkerbønner i 2025. Interessen for dyrking av slike vekster, spesielt åkerbønner, er likevel økende. Det er også et mål om å øke den innenlandske produksjon av vegetabilsk protein, noe som førte til økte arealtilskudd for proteinvekster ved vårens jordbruksoppgjør.

Forskning, utvikling og innovasjon

SpeedWheat og fremtidens planteforedling i Graminor

Bakgrunn og forskning på hvete

I 2026 starter Graminor prosjektet SpeedWheat. Dette er det tredje forskningsprosjektet i en prosjektrekke som jobber med moderne foredlings-teknologi og egenskapen aksgroing i hvete, med EXPAND og Sprout Resist som foregående prosjekter. Aksgroing er en utfordring der kornet spirer før innhøsting, noe som ødelegger bakekvaliteten og gjør at mathvete nedgraderes til fôrhvete.

Gjennom de foregående prosjektene, EXPAND og Sprout Resist, har vi samlet omfattende data om hvetens genetikk og egenskaper. I SpeedWheat skal denne kunnskapen videreføres for å forstå bedre de underliggende mekanismene bak aksgroing, videreutvikle prediksjonsmodeller og ta i bruk ny fenotypingsteknologi med Qsorter.

Teknologisk generasjonsskifte

SpeedWheat-prosjektet er en del av en større teknologisk satsing i Graminor. Gjennom mange år har vi jobbet målrettet med avansert foredlingsmetodikk som genomisk seleksjon, markørassistert seleksjon, høyteknologisk fenotyping og maskinlæring på tvers av alle våre foredlingsprogram.

Erfaringene fra disse ulike prosjektene gjør at Graminor nå er klar for å ta steget inn i en ny æra: implementering av genombasert speed breeding i våre kornprogrammer. For å realisere dette bygger Graminor nå helt nye, spesialtilpassede fasiliteter. Ved å kontrollere lys og temperatur kan vi dyrke frem flere generasjoner per år. Kombinasjonen av nye fasiliteter og ny foredlingsteknologi gjør at vi kan utvikle forbedrede sorter betydelig raskere enn før.

Praktisk gjennomføring og kompetanse

I det praktiske foredlingsarbeidet vil SpeedWheat prosjektet benytte metoder som single seed descent (SSD), markørassistert seleksjon (MAS) og genomisk prediksjon. Ved å bruke simuleringsbaserte optimaliseringsverktøy kan vi balansere genetisk fremgang mot genetisk diversitet og kostnader.

For å sikre langsiktig kompetanse er en nærings-PhD tilknyttet prosjektet. Kandidaten vil tilegne seg kompetanse på høyt internasjonalt nivå gjennom prosjektsamarbeidet og dialog med ledende

«SpeedWheat-prosjektet er en del av en større teknologisk satsing i Graminor.»

forskningsmiljøer. Samtidig sikres den praktiske overføringen av faglig ekspertise ved at kandidaten får veiledning i foredlingsfaget gjennom et tett samarbeid med vår hveteforedler. Etter fullført grad vil kandidaten gå inn i hveteprogrammet som hveteforedler.

Økt selvforsyning og verdiskaping

Ved å integrere genomikk, fenotypingsteknologi og simuleringsbasert optimalisering, vil SpeedWheat styrke norsk hveteproduksjon, konkurransekraft og selvforsyningsgrad. Dette vil være med på å redusere risikoen for bonden, og sikre industrien en pålitelig leveranse av norsk råvare.

Forskningsprosjekter med deltagelse fra Graminor 2025

Prosjekt tittel	Varighet	Prosjekt tittel	Varighet
Climate Futures – SFI Research Centre – Societal and industry-oriented research centre.	2020–2028	Increased protein production from Norwegian barley for animal feed (Protein Bar).	2023–2026
Pre-breeding for Nordic climate resilient Spring wheat (CResWheat) (PPP).	2021–2026	Innovative tools to tackle soil-borne pathogens in cereals (CeNem).	2023–2026
PPP collaboration to advance Nordic potato cultivar development with enhanced resistance to diseases by pre-breeding (PPP_SustainPotato) (PPP).	2021–2026	Adapting oats to final Frontier (OatFrontiers)	2023–2026
BERRIES – Development of germplasm for berry crops (PPP).	2024–2026	Sustainable potato production in Norway by precision breeding (GE-Sustain)	2024–2027
Robustness of Oats for the Nordic Region (RobOat) (PPP)	2024–2026	A more sustainable Norwegian oat industry by increased genetic diversity and diversified food products (DiversityOat)	2024–2027
Genomic-based breeding technology for the improvement of pre-harvest sprouting resistance in spring wheat under Norwegian climate (SproutResist).	2021–2025	Data-led transformation solution for sustainable forage grass farming using genomics, robotics and energy efficient sensors (DLT-Farming)	2024–2027
Increased and market-adapted production of grain legumes in Norway to increase self-sufficiency of proteins for food and feed (FutureProteinCrop).	2021–2025	From gene to bread: Building knowledge and exploiting technology to achieve high wheat self-sufficiency in Norway (Gene2Bread)	2024–2027
Phenotyping for healthier and more productive wheat crops (PhenoCrop).	2021–2025	Optimalisering av Bygg Dyrking på Jæren (KornVerk)	2025–2026
Climate resilient and market adapted Norwegian winter wheat production (ProHøst).	2021–2025	UT av Karantene - PCN	2025–2026
How high can we get? High-yielding and winter hardy perennial ryegrass cultivars for higher latitude (HighGrass).	2022–2025	Safe and reliable sensing, learning, and control for an autonomous multi-arm agri-robot platform (ROBOFARMER)	2025–2026
Sustainable solutions for profitable raspberry and blackberry production (RobustRubus).	2022–2025	Norwegian Barley: A Journey from Field to Table (BarleyNOR)	2025–2028
Tilskudd til prosjektet Kornsorter for økologisk Landbruk (Økologisk såkorn)	2023–2025	New challenges with old potato diseases: IPM to control early- and late blight (NoBlight)	2025–2028
Utvikling av bærekraftsindikatorer for potet (Bærekraftsindikatorer)	2024–2025	Quick and cost-effective quality assessment of plant-based foods (RASK)	2025–2028
Future Food Security in the Nordic-Baltic Region: Merging Past, Present, and Future (NorBalFoodSec).	2023–2026	Boosting Healthy Oat Feed Production in Norway (Oat2Feed)	2025–2028
		Harnessing AI models for climate resilient wheat varieties in sustainable agriculture (SmartWheat)	2025–2028

Eierskap i andre selskaper

Bjørke Eiendom AS

Selskapet ble etablert i 2005 og eies 100 % av Graminor AS. Formålet med selskapet er å drive eiendomsutvikling og utleie av fast eiendom. Selskapet eier Bjørke forsøksgård og Gihle gård i Hamar kommune. Styret for Bjørke Eiendom AS har i 2025 bestått av Nils Harry Vagstad (leder). Kristin Børresen er daglig leder for selskapet. Årsregnskapet pr. 31.12.25 viser underskudd med kr 23 154 og sum egenkapital med kr 15 802 652.

Njøs frukt- og bærsenter AS

I 2007 ble selskapet etablert med Gartnerhallen (22 %), Vestland Fylkeskommune (22 %), Graminor (22 %), Lerum (11 %) og seks fruktlager/produsenter i Vestland (23 %) som aksjonærer. Njøs frukt- og bærsenter er et nasjonalt foredlingscenter for norske frukt- og bærsorter. I tillegg jobber selskapet med forsknings- og utviklingsprosjekter som skal fremme norsk frukt- og bærnæring. Styret for Njøs frukt- og bærsenter AS har bestått av Hans Christian Bjerketveit (leder), og styremedlemmene

Anders Berqvam, Trude Risnes, Ole Runar Lyslo, Kristin Børresen og Nico Johannes Kalkdjik. Liv Hatleli Gilpin er daglig leder for selskapet. Årsregnskapet pr. 31.12.24 viser underskudd med kr 481 810 og sum egenkapital med kr 2 289 099.

Sagaplant AS

Selskapet ble etablert 1. september i 2008 med Gartnerhallen (34 %), Graminor (25 %), NORGRO (25 %), E-plant Norge (10 %) og NIBIO (6 %) som aksjonærer. Selskapet driver sin virksomhet på tidligere Sauherad prestegård i Midt-Telemark kommune. Styret har bestått av Steinar Haugse (leder), og styremedlemmene Kjetil Lerfall, Øyvind Wollan, Laila Odden og Arne Hermansen. Tor Skilbred er daglig leder for selskapet. Årsregnskapet pr. 31.12.24 viser overskudd med kr 1 058 230 og sum egenkapital med kr 12 394 162.

Medarbeidere og organisasjon

Ytre miljø

Selskapets virksomhet medfører liten fare for det ytre miljø. Det er utarbeidet en gjødselplan for eiendommen, og plantevernmidler håndteres i henhold til gjeldende lover og forskrifter.

Personalet

Ved utgangen av 2025 var det 36 fast ansatte i Graminor. Totalt antall årsverk var 35,05. Av de fast ansatte er 16 kvinner. I tillegg var 30 personer ansatt som ekstrahjelp/sesonghjelp. Dette utgjorde 5,2 årsverk.

Det har ikke vært meldt noen skader knyttet til jobb blant de ansatte i 2025. Sykefraværet i 2025 var 3,2 %, som er en nedgang på 2 % fra 2024. I 2025 er 1,2 % av sykefraværet sykemeldinger, herav 1 langtidssykemelding. Selskapet har bedriftshelsetjeneste i 2025 hos Salutis HMS AS. Verneombud og ledelse har et felles ansvar for at HMS-arbeidet følges opp etter forskrift og at dette er en kontinuerlig del av virksomheten.

I 2025 tok 3 (1 mannlig og 2 kvinnelige) ut foreldrepermisjon.

Arbeidsmiljøet ved bedriften er etter styrets mening godt. Samarbeidet mellom fagforeningene og bedriftsledelsen fungerer godt. Selskapet har ingen hendelser i 2025 som bryter med definisjonene på likestilling og diskriminering.

I henhold til arbeidsmiljøloven er det opprettet et arbeidsmiljøutvalg bestående av fire representanter, (to fra arbeidsgiver- og to fra arbeidstaker-siden). Det er avholdt totalt fire møter i 2025. Det gjennomføres årlig medarbeidersamtaler med ansatte.

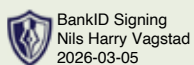
Administrasjonen og styret har gjennom året 2025 jobbet med en oppdatert strategi for selskapet for perioden 2026–2030. Det har vært gode diskusjoner rundt utfordringene av å være et lite selskap i en internasjonal bransje med multinasjonale selskaper. Utviklingen innenfor genteknologi går raskt. Det å ha ressurser og kapital til videre utvikling av selskapet er viktig for å være konkurransedyktig. Forventet ny EU regulering for genredigering gir muligheter for Graminor. Selskapet har som mål å utarbeide en strategi for genredigering i 2026.

Resultat

	2025 Graminor AS	2024 Graminor AS
Utbytte	0	0
Avgitt konsernbidrag etter skattekostnad	0	0
Overført annen egenkapital	5 563 672	1 242 073
Sum	5 563 672	1 242 073

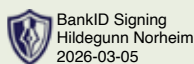

Ridabu, 05.03.2026

Nils Harry Vagstad

Styrets leder

Hildegunn Norheim

Styremedlem

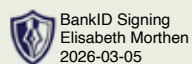
Constantin Jansen

Styremedlem

Ragnar Dæhli

Nestleder

Elisabeth Morthen

Styremedlem

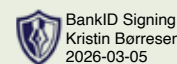
Jostein Fjeld

Styremedlem

Kristine Koller

Styremedlem

Kristin Børresen

Adm. Direktør

Graminor AS Resultatregnskap

	Note	2025	2024
DRIFTSINTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER			
Driftsinntekter			
Salgsinntekt – såvarer og silovarer	1	5 669 894	5 017 185
Foredler- og lisensinntekter	1	47 365 669	39 042 187
Tilskudd og andre inntekter	1	48 635 801	41 329 612
Gevinst ved realisasjon av driftsmidler		1 362 228	589 750
Sum driftsinntekter		103 033 592	85 978 734
Driftskostnader			
Foredler- og lisenskostnader	1	10 372 341	8 174 015
Varekostnad	2	3 437 467	3 207 585
Kjøp av foredlings- og forskningstjenester	2	25 686 392	21 529 023
Lønnskostnad	3	32 631 183	29 656 294
Avskrivning på varige driftsmidler	4	3 240 909	3 075 210
Annen driftskostnad	5	22 617 530	21 186 243
Sum driftskostnader		97 985 822	86 828 370
DRIFTSRESULTAT		5 047 770	(849 635)
FINANSINTEKTER OG FINANSKOSTNADER			
Finansinntekter			
Annen renteinntekt	6,7	1 109 982	1 516 669
Annen finansinntekt		4 866	4 390
Sum finansinntekter		1 114 848	1 521 059
Finanskostnader			
Annen rentekostnad		0	0
Annen finanskostnad		32 190	3 539
Sum finanskostnader		32 190	3 539
Netto finans		1 082 658	1 517 520
Resultat før skattekostnad		6 130 428	667 885
Skattekostnad	8,9	-566 756	574 188
ÅRSRESULTAT		5 563 672	1 242 073
OVERFØRINGER			
Annen egenkapital		5 563 672	1 242 073
SUM OVERFØRINGER		5 563 672	1 242 073

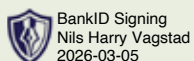
Graminor AS Balanse

	Note	31.12.2025	31.12.2024
EIENDELER			
Anleggsmidler			
Immaterielle eiendeler			
Eierrettigheter	10	4	4
Aktiverte utviklingskostnader	4	219 777	219 777
Utsatt skattefordel	9	2 263 980	2 830 736
Sum immaterielle eiendeler		2 483 761	3 050 517
Varige driftsmidler			
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	4	1 025 464	1 299 984
Driftsløsøre, inventar, verktøy, kontormaskiner, ol.	4	12 692 946	12 901 219
Sum varige driftsmidler		13 718 410	14 201 203
Finansielle anleggsmidler			
Lån til selskap i samme konsern	6,7	7 998 320	4 867 419
Investeringer i aksjer og andeler	11	20 896 441	20 896 441
Sum finansielle anleggsmidler		28 894 761	25 763 860
Sum anleggsmidler		45 096 931	43 015 580
Omløpsmidler			
Varer			
Varer	2	3 544 670	3 938 348
Sum varer		3 544 670	3 938 348
Fordringer			
Kundefordringer	6,12	37 740 370	26 841 728
Andre kortsiktige fordringer		7 233 440	8 034 957
Sum fordringer		44 973 810	34 876 685
Bankinnskudd, kontanter og lignende			
Bankinnskudd, kontanter og lignende	13	17 161 156	20 340 766
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende		17 161 156	20 340 766
Sum omløpsmidler		65 679 636	59 155 799
SUM EIENDELER		110 776 567	102 171 378

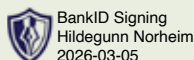
	Note	31.12.2025	31.12.2024
EGENKAPITAL OG GJELD			
Egenkapital			
Innskutt egenkapital			
Aksjekapital	14	10 600 000	10 600 000
Beholdning av egne aksjer	14	-1 600 000	-1 600 000
Overkurs	14	16 852 455	16 852 455
Sum innskutt egenkapital		25 852 455	25 852 455
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital	15	60 860 551	55 296 880
Sum opptjent egenkapital		60 860 551	55 296 880
Sum egenkapital		86 713 006	81 149 335
Gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	6	12 775 719	9 385 679
Skyldige offentlige avgifter	13	4 101 012	3 065 501
Annen kortsiktig gjeld		7 186 830	8 570 863
Sum kortsiktig gjeld		24 063 561	21 022 044
Sum gjeld		24 063 561	21 022 044
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		110 776 567	102 171 378

Graminor

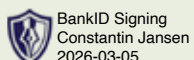
Ridabu, 05.03.2026

Nils Harry Vagstad

Styrets leder

Hildegunn Norheim

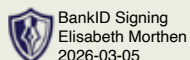
Styremedlem

Constantin Jansen

Styremedlem

Ragnar Dæhli

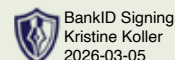
Nestleder

Elisabeth Morthen

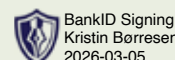
Styremedlem

Jostein Fjeld

Styremedlem

Kristine Koller

Styremedlem

Kristin Børresen

Adm. Direktør

Noter

Arten av virksomhet og hvor virksomheten drives

Graminor AS utvikler plantesorter til jord- og hagebruksnæringen i Norge. Vi fokuserer på å utvikle nye sorter tilpasset norske og nordiske vekstforhold. Vårt mål er å gi den norske bonden tilgang til de beste sortene for deres lokale forhold, og samtidig bidra til en enklere, mer forutsigbar og bærekraftig produksjon. Vi arbeider med utvikling av nye sorter innen korn, engvekster, potet, frukt og bær.

Våre hovedoppgaver omfatter sortsutvikling, utprøving og representasjon av utenlandske sorter, samt prebasisproduksjon. Prebasisproduksjonen innebærer å produsere såfrø og såkorn som vi selger til såvareselskaper for videre oppformering og salg til bøndene. Vi har også medansvar for oppformering av eliteplanter og settepoteter.

Graminor sin virksomhet drives fra Bjørke Forsøksgård på Ridabu i Hamar kommune.

Note 1 – Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk for små foretak. Graminor AS er morselskap til og i konsernforhold med Bjørke Eiendom AS, organisasjonsnummer 987 903 147.

Driftsinntekter

Inntektsføring av foredler- og lisensinntekter skjer på årsbasis på grunnlag av såvareforretningenes salg.

Inntektsføringen av annet salg skjer på leveringstidspunktet.

Tilskudd fra offentlige og andre inntektsføres når disse er opptjent. Graminor AS benytter seg av SkatteFUNN-ordningen. Skattevirkningen som følger av kostnader til forsknings- og utviklingsprosjekter etter denne ordningen er inntektsført som tilskudd og andre inntekter. Inntekten er ikke skattepliktig.

Av driftsinntektene utgjør offentlige driftstilskudd kr 36 390 216. Dersom mottatt tilskudd bryter med forutsetningene for tildelingen, vil det medføre krav om etterbetaling. Eventuelle krav om tilbakebetaling kan motregnes i senere års utbetalinger.

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter siste dag i regnskapsåret, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi. (Laveste verdis prinsipp).

Anleggsmidler og langsiktig gjeld

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk for virksomheten. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler føres opp i balansen og avskrivningene er som hovedregel fordelt lineært over antatt økonomisk levetid.

Skatt

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter periodens betalbare skatt som blir utlignet og forfaller til betaling i neste regnskapsår og endringer i utsatt skattefordel. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller er utlignet og nettoført.

Note 2 – Varebeholdningen – kostnader

Varebeholdningen er vurdert til tilvirkningskost, basert på produksjonskalkyler.

Det er ikke ukurans i varelageret.

I varekost inngår forbruk av råvarer og hjelpemateriell vedrørende produksjon og foredling mv. Innkjøpte tjenester til foredling inngår i foredlings- og forskningstjenester.

Balansført verdi varer	2025	2024
Råvarer og innkjøpte halvfabrikata	1 095 062	1 120 108
Varer under tilvirkning	1 414 409	1 691 998
Lager av innkjøpte varer	362 253	228 669
Ferdigvarer	672 946	897 573
Sum	3 544 670	3 938 348

Note 3 – Lønnskostnader

Selskapet har hatt 35,05 faste årsverk i løpet av året.

Innleid arbeidsressurs i sesong utgjør 5,2 årsverk.

Spesifikasjon av lønnskostnader	2025	2024
Lønn	27 641 338	24 811 891
Andre ytelser	506 440	377 000
Arbeidsgiveravgift	4 177 969	4 132 053
Styrehonorar	355 000	361 900
Pensjonskostnader	1 747 380	1 660 901
Sosiale ytelser	395 630	312 263
Fradrag skattefunn	-2 192 574	-1 999 714
Totalt	32 631 183	29 656 294

Selskapet har innskuddsbasert pensjonsordning for sine ansatte. Betalt premie er kostnadsført i regnskapet i henhold til regnskapsregler for små foretak.

Pensjonsordningen oppfyller reglene for obligatorisk tjenestepensjon.

Innbetaling til dekning av pensjonspremie for 2025 utgjør kr 1 835 837. Dekning av premie fra fond utgjør kr 63 385. Premiefondet og innskuddsfondet (ikke balansført) er på kr 632 pr. 31.12.25.

Omkostninger til pensjonsordningen for 2025 utgjør kr 43 257.

Lønn og annen godtgjørelse til ledende personer utgjør:

Ytelser til styre:

Honorarer til styremedlemmer	355 000
Honorar til Gartnerhallen, styrerepresentasjon	47 000

Lønn og annen godtgjørelse til ledene personer utgjør:

Ytelser til adm.direktør for Graminor AS

Lønn	1 657 450
Andre godtgjørelser	9 181
Betalt pensjonspremie	99 746

Det er ingen bonusavtaler i selskapet.

Note 4 – Varige driftsmidler/anleggsmidler

	Driftsløse, inventar ol	Tomter, bygninger og annen fast eiendom	Immaterielle eiendeler	Sum
Varige driftsmidler				
Anskaffelseskost pr 01.01	47 769 537	2 745 203	219 777	50 734 517
Tilgang i året	3 543 709	0	0	3 543 709
Avgang i året	-1 450 328	0	0	-1 450 328
Anskaffelseskost pr 31.12	49 862 918	2 745 203	219 777	52 827 898
Akkumulert av- og nedskrivninger 01.01	-34 868 318	-1 445 219	0	-36 313 537
Akkumulert av- og nedskrivninger 31.12	-37 169 973	-1 719 739	0	-38 889 712
Balansført verdi pr 31.12	12 692 945	1 025 464	219 777	13 938 186
Årets av- og nedskrivninger	2 966 389	274 520	0	3 240 909
Økonomisk levetid	10-33	10-10	0	
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær	

Note 5 – Revisjon

Godtgjørelse til revisor	2025	2024
Revisjon	216 660	217 746
Andre tjenester	85 697	52 050
Sum godtgjørelse til revisor	302 357	269 796

Sum honorar utbetalt til revisor er ekskl. mva.

Note 5 – Annen driftskostnad

Graminor AS driver sin virksomhet fra leide lokaler. Inkludert i annen driftskostnad er leiekostnader lokaler med kr 6 629 566 og leiekostnader jord med kr 1 316 852.

Leieperioden for Bjørke Forsøksgård løper fra 30.09.2015 til 30.09.2030 med rett til fornyelse av leieavtalen med 10 år fordelt på opsjonsperioder á 5 år.

For jord er leieperioden fra 5 til 10 år.

Note 6 – Mellomværende med foretak i samme konsern

	2025	2024
Kortsiktig fordring, forskudd husleie	2 082 343	3 487 739
Kundefordring på konsernselskap	0	0
Leverandørgjeld til konsernselskap	0	0
Annen kortsiktig gjeld til konsernselskap	0	0
Lån til datter, jfr. her note 7	7 998 320	4 867 419
Mellomværende med tilknyttede selskap		
Kundefordringer på tilknyttede selskap	828 939	1 091 970
Leverandørgjeld til tilknyttede selskap	527 550	0

Note 7 – Lån til datterselskap

Selskapet har gitt et lån til Bjørke Eiendom AS pålydende 17,2 millioner med rente på 4,00 % p.a. Rentesatsen justeres årlig med endringen i Norges Banks styringsrente. Lånet løper over 15 år fra september 2015.

Renteinntekten på lånet utgjør kr 411 894 og inngår i annen renteinntekt. Avdrag er mottatt i henhold til avtalt nedbetalingsplan. Lånet følger opprinnelig nedbetalingsplan. Saldo er pr. 31.12.25 tillagt kortsiktig gjeld i form av forskuddsbetalt husleie.

Fordringens pålydende pr. 31.12.25 er kr 7 998 320.

Lån til Bjørke Eiendom AS utgjør 9,22 % av selskapets egenkapital.

Det er stilt sikkerhet for Graminor AS sin fordring på datter med pant i fast eiendom hos Bjørke Eiendom AS med kr 18 000 000.

Note 8 – Spesifisering av skatt

Skattekostnad	2025	2024
+/- Endringer i utsatt skatt/utsatt skattefordel	566 756	-574 188
Skattekostnad	566 756	-574 188
Skattesats i inntektsåret	22 %	22%
Skattepliktig inntekt – spesifikasjon av årets skattegrunnlag		
Resultat før skatt	6 130 428	667 885
Permanente forskjeller	-3 554 265	-3 277 830
+/- Endring i midlertidige forskjeller	-323 919	12 920
= Inntekt	2 252 244	-2 597 025
Fradrag tilskudd SkatteFunn – tilgodehavende skatte	-3 517 069	-3 219 729
Betalbar skatt i balansen	0	0

Note 9 – Midlertidige forskjeller – utsatt skatt/skattefordel

Utsatt skatt/utsatt skattefordel i balansen avsettes på grunnlag av forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier i henhold til norsk regnskapsstandard for skatt. Midlertidige skatteøkende og skattereduserende forskjeller som kan utlignes er nettoført.

Midlertidige forskjeller knyttet til:	01.01.2025	31.12.2025	Endring
Anleggsmidler	2 146 276	2 470 195	-323 919
Fremførbart underskudd	-15 013 257	-12 761 014	-2 252 244
Netto forskjeller	-12 866 981	-10 290 818	-2 576 163
Sum midlertidige forskjeller som påvirker betalbar skatt	-12 866 981	-10 290 818	-2 576 163
Utsatt skattefordel 31.12.2025 basert på 22 %	-2 830 736	-2 263 980	-566 756

Note 10 – Rettigheter

Graminor AS eier, disponerer eller representerer det alt vesentlige av rettighetene til norske plantesorter og foredingsmateriale. Rettigheter og forpliktelser vedrørende dette er regulert i avtaler.

Ved en eventuell avvikling e.l. av Graminor AS skal rettighetene til deler av materialet under visse forutsetninger tilbakeføres til aksjonærene, herunder Staten. Forpliktelser vedr. tilbakeføring av materialet gjelder i begrenset utstrekning ved en eventuell konkurssituasjon.

Note 11 – Aksjer, datterselskap og tilknyttede selskap

Selskapet eier følgende aksjer og andeler:

Selskap	Antall aksjer/andeler		Bokført verdi
	eiet	totalt	
Bjørke Eiendom AS	1000	1000	20 146 774
Njøs frukt- og bærsepter AS	10	45	103 000
Sagaplant AS	266	1000	646 667
Glommen Mjøsen SA	17		0

Selskapet eier 100 % av Bjørke Eiendom AS (1000 aksjer). Aksjene er oppført i balansen til kostpris. Bjørke Eiendom AS ble stiftet i 2005 og har forretningskontor på Bjørke i Hamar kommune. Bjørke Eiendom AS har en egenkapital på kr 15 802 652 pr. 31.12.25. Årsresultatet for 2025 utgjør et underskudd på -kr 23 154.

Selskapet eier 22,5 % av Njøs Frukt- og Bærsepter AS (10 aksjer). Aksjene er oppført i balansen til kostpris. Njøs Frukt- og Bærsepter AS ble stiftet i 2007 og har forretningskontor på Njøs i Leikanger som ligger i Sogndal kommune. Njøs Frukt- og bærsepter AS har en egenkapital på kr 2 289 099 pr. 31.12.24. Resultatet for 2024 viser underskudd med -kr 481 810.

Selskapet eier 25 % av Sagaplant AS. Aksjene er oppført i balansen til kostpris. Selskapet ble stiftet 1.9.2008. Selskapet holder til i Midt-Telemark kommune. Sagaplant AS har en egenkapital på kr 12 394 162 pr. 31.12.24. Resultatet for 2024 viser overskudd med kr 1 058 230.

Note 12 – Kundefordringer

Kundefordringer er vurdert til pålydende. Det forventes ikke tap i kundemassen.

Note 13 – Bankinnskudd

I posten for bankinnskudd inngår egen konto for bundne skattetrekkmidler med kr 1 188 942. Skattetrekkkonto var på kr 1 123 307 pr. 31.12.24.

Skyldig skattetrekk 31.12.25 utgjør – kr 1 188 942.

Note 14 – Aksjekapital og aksjonærfordeling

Eier	Antall aksjer	Antall aksjer i %	Aksjekapital
Felleskjøpet Agri SA	3 889	36,7	3 889 000
Landbruks- og matdepartementet	2 991	28,2	2 991 000
Staten ved NIBO, Norsk Institutt For Bioøkonomi	530	5,0	530 000
Staten ved NMBU, Norges miljø- og vitenskapelige universitet	90	0,8	90 000
Sum Staten	3 611	34,0	3 611 000
Egne aksjer, Graminor AS	-1 600	-15,1	-1 600 000
Strand Unikorn AS	1 000	9,4	1 000 000
Gartnerhallen SA	500	4,8	500 000
Totalt antall aksjer	9 000	100	9 000 000

Note 15 – Egenkapital

	Aksjekapital	Overkurs	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2025	9 000 000	16 852 455	55 296 880	81 149 335
+årsresultat			5 563 672	5 563 672
Egenkapital 31.12.2025	9 000 000	16 852 455	60 860 551	86 713 006

Resultat Graminor 2025 Prosjektspesifikasjon

I samsvar med krav om regnskapsmessig skille for aktiviteter i kommersielle og ikke-kommersielle programmer for selskaper hvor staten har eierandel er det utarbeidet spesifikasjon på samme form og inndeling som for årsregnskapet. Graminor AS er definert som kategori 3 selskap som betyr at selskapet primært ikke opererer i konkurranse med andre selskaper, men inngår i gruppen av selskaper der staten søker mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. Målet for Graminor AS er samfunnsoppdraget med å drive planteforedling, sortsrepresentasjon og prebasisavl for å sikre at norsk jord- og hagebruk får tilgang på klimatilpasset, variert og sykdomsfritt sortsmateriale.

Selskapet skal dessuten etablere samarbeid med utenlandske foredlere om planteforedling, sortsrepresentasjon, prebasisavl og markedsføring. Å sikre aktiviteter i selskapet i henhold til samfunnsoppdraget er ikke mulig uten statlig støtte til de ikke-kommersielle programmene. Spesifikasjonen viser driftsinntekter, driftskostnader og driftsresultat fordelt på programmene. Egenkapitalen i selskapet, se her balansen i årsregnskapet, er bygd opp fra kommersielle programmene. Egenkapitalrentabiliteten er resultat av de kommersielle programmene. Det er ikke gjeld i selskapet knyttet til de ikke-kommersielle programmene.

Prosjektspesifikasjon År: 2025	Bygg 6-rad	Bygg 2-rad	Havre	Hvete	Engvekster	Potet	Frukt og bringebær	Jordbær	Produksjon og handel	Fou	Admini- strasjon	SUM
Salgsinntekt – såvarer og silovarer	25 000	25 000	50 000	100 000	178 493	236 248	0	0	4 727 569	131 825	195 758	5 669 894
Foredler- og lisensinntekter	8 259 407	8 609 109	7 269 049	8 950 533	6 094 271	6 804 887	1 037 457	340 955	0	0	0	47 365 669
Tilskudd og andre inntekter	0	2 500 000	0	2 500 000	6 750 000	7 600 000	5 710 000	5 000 000	3 830 216	15 447 551	0	48 635 801
Andre inntekter	0	0	0	0	7 875	0	0	0	1 354 353	0	0	1 362 228
Sum driftsinntekter	8 284 407	11 134 109	7 319 049	11 550 533	13 030 640	14 641 135	6 747 457	5 340 955	9 912 138	15 579 376	195 758	103 033 592
Foredler- og lisenskostnader	258 335	3 032 684	54 571	1 838 937	136 221	4 963 892	62 888	24 813	0	0	0	10 372 341
Varekostnader	24 721	22 130	31 813	33 272	133 493	443 957	3 680	36 347	2 672 766	35 670	-211	3 437 637
Kjøp foredlings- og forsknings tjenester	176 106	408 130	343 086	426 183	1 926 546	555 222	5 826 302	2 792 633	3 201 400	10 000 283	30 500	25 686 392
Personalkostnader	979 644	1 294 324	1 737 422	2 211 023	2 636 081	3 095 161	13 205	565 585	3 059 968	8 772 719	8 264 050	32 631 183
Avskrivninger	100 000	100 000	130 000	130 000	671 309	357 600	0	50 000	1 312 000	300 000	90 000	3 240 909
Andre driftskostnader	2 900 413	3 138 719	4 004 210	9 050 511	7 370 316	6 258 118	673 619	2 027 293	-333 996	-3 529 296	-8 188 581	22 167 530
Tap på fordringer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum driftskostnader	4 439 219	7 995 987	6 301 102	13 689 926	12 873 966	15 673 950	6 579 694	5 496 671	9 912 138	15 579 376	195 758	97 985 822
Driftsresultat	3 845 188	3 138 122	1 017 947	-2 139 393	156 674	-1 032 815	167 763	-155 716	0	0	-0	5 047 770
Renteinntekter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 109 982	1 109 982
Finansinntekter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4 866	4 866
Rentekostnader	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Finanskostnader	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	32 190	32 190
Netto finansresultat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 082 658	1 082 658
Resultat før skattekostnad	3 845 188	3 138 122	1 017 947	-2 139 393	156 674	-1 032 815	167 763	-155 716	0	0	1 082 658	6 150 428
Skattekostnad	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skattekostnad	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	566 756	566 756
Resultat	3 845 188	3 138 122	1 017 947	-2 139 393	156 674	-1 032 815	167 763	-155 716	0	0	515 902	5 563 672

Styrets årsmelding

967247359 GRAMINOR AS

Formål og drift

Selskapets formål er å drive planteforedling, sortsrepresentasjon og prebasisavl for å sikre at norsk jord- og hagebruk får tilgang på klimatilpasset, variert og sykdomsfritt sortsmateriale. Selskapet skal dessuten etablere samarbeid med utenlandske foredlere om planteforedling, sortsrepresentasjon, prebasisavl og markedsføring. Selskapet har forretningskontor og virksomheten drives fra Bjørke Forsøksgård i Hamar Kommune.

Nødvendig eiendom og anlegg leies av Bjørke Eiendom AS, hvor Graminor er eeneier. Graminor AS kjøper foredlingstjenester innen frukt og bær av Njøs frukt- og bærsenter AS i Vestland Fylke.

Rettvisende oversikt over utvikling, resultat og stilling

Selskapets driftsmessige og markedsmessige risikoen er eksterne faktorer som vær- og klimatiske forhold, endring i produsent- og forbruketferd samt rammebetingelser gitt av statlige myndigheter.

Graminor AS deltar i flere nasjonale, nordiske og internasjonale forsknings- og utviklingsprosjekter. Målet med Graminor AS sitt forsknings- og utviklingsarbeid er å utvikle og ta i bruk ny kompetanse og nye teknologier for en mer effektiv og presis sortsutvikling.

Fremtidig utvikling:

Selskapet legger forutsetning for fortsatt drift til grunn for virksomheten.

Selskapets strategi for tidsperioden 2026–2030 har visjon om de beste plantesortene for en bærekraftig norsk matproduksjon.

Overordnet om målsetting og strategi

Graminor skal tilby de beste plantesortene som dekker markedsbehovet og er egnet for norske og nordiske vekstforhold.

I dette inngår:

- Utvikle nye norske plantesorter.
- Teste utenlandske plantesorter.
- Tilby prebasis av korn, engvekster og potet.
- Være aktivt involvert i forsknings- og utviklingsprosjekter som bidrar til sortsutviklingen.
- Være synlig og markedsorienterte.

Finansiell risiko:

Selskapet har god soliditet og likviditet. Egenkapitalen og likviditeten i selskapet er god. Selskapet har ingen langsiktige gjeldsforpliktelser. Selskapets likviditets- og kredittrisiko anses å være marginal sett i lys av kjente rammebetingelser på tidspunktet for avleggelse av årsmeldingen.

Markedsrisiko:

Selskapet handler i hovedsak i norske kroner og har marginal valutarisiko.

Kredittrisiko

Risikoen for tap på fordringer er vurdert som lav. Selskapet har hittil ikke hatt tap på fordringer.

Likviditetsrisiko:

Selskapet vurderer likviditeten i selskapet som solid. Det er ingen tap på fordringer.

Fortsatt drift:

Årsregnskapet for 2025 er satt opp under forutsetning av fortsatt drift. I samsvar med regnskapsloven § 3-3a og aksjelovens §3-5 bekreftes det at forutsetningene om fortsatt drift er til stede og legges til grunn for virksomheten.

Resultatdisponering:

Årets resultat overføres egenkapital med kr 5 563 672.

	Aksjekapital	Overkurs	Opptjent egenkapital	Sum
Egenkapital 01.01.2025	9 000 000	16 852 455	55 296 880	81 149 335
+årsresultat	0	0	5 563 672	5 563 672
Egenkapital 31.12.2025	9 000 000	16 852 455	60 860 551	86 713 006

Styreansvarsforsikring:

Selskapet har tegnet ansvarsforsikring for styrets medlemmer og adm. dir. for personlig erstatningsansvar for formueskade de kan pådra seg ved utøvelse av sine verv. Forsikringen er tegnet hos et forsikringsselskap med solid «rating».

Styrets medlemmer er:

Nils Harry Vagstad, leder, Ragnar Dæhli, nestleder, styremedlemmer er Jostein Fjeld, Kristine Koller, Hildegunn Norheim, Elisabeth Morthen og Constantin Jansen (ansatt representant). Varamedlemmer er Christian Eldar Rekkedal, Bjørn Stabbetorp, Bjørn Terje Molteberg, Wenche Myhre Dahle, Wendy Marie Waalen, Mari Myhre og Susann Herzog (ansatt representant).

Styrets sammensetning oppfyller aksjelovens krav om kjønnsfordeling med 43 % kvinner og 57 % menn.

Aksjeeiere:

Felleskjøpet Agri SA 36,7 %, Staten v/LMD, NIBIO og NMBU 34 %, Graminor AS 15,1 %, Strand Unikorn AS 9,4 % og Gartnerhallen SA 4,8 %.

Arbeidsmiljø:

Sykefraværet var på 3,2 % i 2025. Det er en langtids-sykemeldt. Selskapet jobber aktivt med å redusere antall

sykedager. Korttidsfraværet herav er på 1,0 %. Det har ikke vært meldte skader knyttet til jobb blant ansatte i 2025. Ledelse og medarbeidere legger vekt på et godt arbeidsmiljø i bedriften. Arbeidsmiljøet betraktes som godt, og det arbeides løpende for å ivareta dette.

Ved utgangen av 2025 var det 36 fast ansatte i Graminor AS og totalt antall årsverk var 35,05. Av de fast ansatte er 16 kvinner. I tillegg var 30 personer ansatt som ekstra-hjelp/sesonghjelp. Selskapet har bedriftshelsetjeneste i 2025 hos Salutis AS. Verneombud og ledelse har et felles ansvar for at HMS-arbeidet - følges opp etter forskrift og at dette er en kontinuerlig del av virksomheten. I 2025 tok tre ansatte (en mannlig og to kvinnelige) ut foreldrepermisjon. Arbeidsmiljøet ved bedriften er etter styrets mening godt. Samarbeidet mellom fagforeningene og bedriftsledelsen fungerer godt, og fagforeningenes deltakelse og involvering er positivt for utviklingen av selskapet. Selskapet gjennomfører arbeidsmiljøundersøkelser ved bruk av ekstern helseleverandør inkludert evaluering og gjennomgang sammen med de ansatte. Selskapet har i innværende strategiperiode særlig vektlegging på organisasjonsutvikling med ekstra fokus på de ansattes arbeidshverdag. Det gjennomføres årlig medarbeider-samtaler med alle ansatte.

Likestilling:

Selskapet har pr utgangen av året 36 ansatte. Av disse er 16 kvinner. Lønnsmessig har kvinner og menn like vilkår og er likestilt.

Tiltak for å hindre diskriminering mv.

Selskapet har ingen hendelser i 2024 som bryter med definisjonene til likestilling og diskriminering. Diskrimineringen er når noen, enten direkte eller indirekte, blir behandlet dårligere eller settes i en dårligere posisjon på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.

Ytre miljø:

Selskapets virksomhet har marginale negative virkninger på klima, natur og miljø. Dette oppnås ved minst mulig negativ påvirkning på miljø og mennesker. Graminor AS er opptatt av sin rolle rundt bevaring av naturmangfold og biodiversitet.

Ytelser og lån og sikkerhetsstillelse til ledende personer i store foretak:

Det er ikke gitt lån eller sikkerhetsstillelse til ledende personer i foretaket.

Det er gitt lån til datterselskapet Bjørke Eiendom AS. Fordringens pålydende pr. 31.12.25 er kr 7 998 320. Lånet ble gitt i 2015 med kr 17,2 mill. Det er stilt sikkerhet

for Graminor AS sin fordring på datter med pant i fast eiendom hos Bjørke Eiendom AS med kr 18 000 000.

Åpenhetsloven:

Åpenhetsloven er en norsk lov som skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester. Loven er et bærekraftstiltak i forretningsvirksomhet og med det en del av Graminor AS sin bærekraftstrategi som er åpent tilgjengelig på selskapets webside.

Bærekraftsrapportering:

Selskapets rapportering om bærekraft er tilgjengelig på selskapets nettside.

Bærekraft er integrert i Graminor AS sin kjernevirksomhet og samfunnsoppdrag. Graminor AS skal bidra til norsk og nordisk matsikkerhet og beredskap ved å bidra til å sikre en fremtidig klimatilpasset og livskraftig norsk matproduksjon. I dette inngår å være en viktig støttespiller for den norske bonden. Vi jobber og bidrar spesifikt til FNs bærekraftsmål nummer to som går på matsikkerhet, bedre ernæring og fremme et bærekraftig landbruk. I dette inngår også vårt arbeid for ivaretagelse og utvikling av genetisk mangfold. Dette skal oppnås med utgangspunkt i en ansvarlig drift som i minst mulig grad har negativ påvirkning på miljø og mennesker, og vi er opptatt av vår rolle rundt bevaring av naturmangfold og biodiversitet.

Hamar, 05.03.2026

For GRAMINOR AS, Digital signatur

Nils Harry Vagstad, styrets leder
Ragnar Dæhli, nestleder
Jostein Fjeld, styremedlem
Hildegunn Norheim, styremedlem
Elisabeth Morthen, styremedlem
Kristine Koller, styremedlem
Constantin Jansen, styremedlem
Kristin Børresen, Adm. Direktør

00Til generalforsamlingen i Graminor AS

Uavhengig revisors beretning

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet til Graminor AS.

Årsregnskapet består av: • Balanse per 31. desember 2025• Resultatregnskap for 2025• Noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.	Etter vår mening: • Oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav, og• Gir årsregnskapet et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2025 og av dets resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet i samsvar med kravene i relevante lover og forskrifter i Norge og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Annen informasjon

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for annen informasjon. Annen informasjon består av årsmelding. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker ikke annen informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese annen informasjon. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom annen informasjon og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt informasjon i annen informasjon ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom annen informasjon fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til:

<https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger>

BDO AS

Alexander Hjelmtvedt
statsautorisert revisor
(elektronisk signert)

Penneo document key: NU1U8-5QL8T-QE3SQ-XFPKG-B96KS-PGGRQ

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur". De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Alexander Unnli Hjelmtvedt

Partner

Serienummer: bankid.no no_bankid:9578-5999-4-1342370

IP: 188.95.xxx.xxx

2026-03-09 10:34:47 UTC

Dette dokumentet er signert digitalt via [Penneo.com](https://penneo.com). De signerte dataene er validert ved hjelp av den matematiske hashverdien av det originale dokumentet. All kryptografisk bevisføring er innebygd i denne PDF-en for fremtidig validering.

Dette dokumentet er forseglet med et kvalifisert elektronisk segl. For mer informasjon om Penneos kvalifiserte tillitstjenester, se <https://eu1.penneo.com>.

Slik kan du bekrefte at dokumentet er originalt

Når du åpner dokumentet i Adobe Reader, kan du se at det er sertifisert av **Penneo A/S**. Dette beviser at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret siden tidspunktet for signeringen. Bevis for de individuelle signatørens digitale signaturer er vedlagt dokumentet.

Du kan bekrefte de kryptografiske bevisene ved hjelp av Penneos validator, <https://penneo.com/validator>, eller andre valideringsverktøy for digitale signaturer.

